

Adresāti:

Zero Waste Latvija
info@zerowastelatvija.lv

Zaļā brīvība
info@zalabriviba.lv

Biedrībai "Vides sardze"
info@videssardze.lv

Klimata un enerģētikas ministrijai
Latgales iela 165, Rīga, LV-1019
pasts@kem.gov.lv

Valsts vides dienestam
Rūpniecības iela 23, Rīga, LV-1045
pasts@vvd.gov.lv

*Par publiski pausto informāciju
attiecībā uz reģenerācijas iekārtu būvniecību*

Atsaucoties uz organizācijas Zero Waste Latvija (turpmāk – **ZWL**) publiski paustajiem viedokļiem un pētījumiem, jāatzīmē, ka ZWL ilgstoši un konsekventi pauž kritisku nostāju pret atkritumu reģenerācijas jeb dedzināšanas iekārtu būvniecību un paplašināšanu Latvijā un Eiropas Savienībā (turpmāk – **ES**) kopumā. Savā jaunākajā paziņojumā "*Aicina necelt jaunas atkritumu dedzinātavas Eiropā*" organizācija kopā ar vairāk nekā 150 citām Eiropas vides un sabiedriskajām institūcijām aicina noteikt moratoriju jaunu dedzināšanas iekārtu attīstībai. ZWL ir līdzparakstītāja 2025. gada 30. septembrī Zero Waste Europe koordinētajai kopīgajai vēstulei Eiropas Komisijai un dalībvalstīm, kurā tiek pausts aicinājums ieviest šādu moratoriju visā ES teritorijā.

Arī iepriekš ZWL ir uzsvērusi, ka dedzināšanas tehnoloģijas rada virkni būtisku izaicinājumu. Publikācijā "*Atkritumu dedzināšana: vēršamies pie Saeimas par ManaBalss iniciatīvas virzību*" ZWL pauda bažas par dedzināšanas kapacitātes paplašināšanu Latvijā un aicināja Saeimu izvērtēt šādas iniciatīvas negatīvo ietekmi uz ilgtspējīgu atkritumu apsaimniekošanas politiku. Savukārt materiālā "*Kāpēc atkritumu dedzinātavu būvniecība nav laba doma – starptautiska pētījuma rezultāti*" organizācija atsaucas uz starptautiskiem pierādījumiem, kas liecinot par toksisko emisiju, smago metālu un perfluorēto vielu (PFAS) ietekmi uz vidi un sabiedrības veselību, kā arī par ekonomiskajiem riskiem, kas rodas valstīm, ilgtermiņā piesaistoties augstas izmaksas prasošām dedzināšanas iekārtām.

Pēc ZWL domām, atkritumu dedzināšanas iekārtas ir šķērslis aprites ekonomikas mērķu īstenošanai, norādot, ka iekārtas neveicina resursu efektīvu izmantošanu un rada papildu riskus gan vides drošības, gan sabiedrības veselības jomā.

ZWL, atsaucoties uz Zero Waste Europe pārstāvja Janeka Vaha pausto, savā tīmekļvietnē norāda: “Šie atklājumi liecina par **sistēmisku vides uzraudzības trūkumu**. Iedzīvotāji, kas dzīvo tuvu sadedzināšanas iekārtām, tiek pakļauti toksisku vielu iedarbībai, bieži vien stipri augstākos līmeņos, nekā to pieļauj likums. Šādai situācijai būtu jābūtu brīdinājuma signāls itin visur Eiropā.” Šajā izteikumā faktiski ir atzīts, ka problēmas sakne ir **uzraudzības un kontroles mehānismos, nevis modernajās reģenerācijas iekārtās**, kas darbojas pēc Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2010/75/ES par rūpnieciskajiem izmešiem jeb oficiāli tulkotas kā “Rūpniecisko emisiju direktīvas” (turpmāk – **Emisiju direktīva**) prasībām un kuru emisiju līmenis tiek stingri monitorēts. Turklāt jānorāda, ka vairums ZWL publiski citēto “pētījumu” patiesībā ir NVO pozīciju dokumenti, nevis recenzēta zinātniskā literatūra, un **pētījumi balstās uz datiem no novecojušām vai vēsturiski ar augstām emisijām strādājošām iekārtām**, kas nav salīdzināmas ar mūsdienās būvētām rūpnīcām. Līdz ar to šādu avotu vispārināšana un attiecināšana uz pašreizējām tehnoloģijām ir metodoloģiski apšaubāma un neraksturo faktisko situāciju, kādu nodrošina jaunākās paaudzes reģenerācijas infrastruktūra.

Saskaņā ar Apvienotās Karalistes Veselības drošības aģentūras veikto analīzi¹ nav konstatēti pārliecinoši pierādījumi, kas liecinātu par būtisku negatīvu ietekmi uz veselību iedzīvotājiem, kas dzīvo reģenerācijas iekārtu tuvumā. Šajā pārskatā ir izvērtēti desmitiem Eiropas un Apvienotās Karalistes pētījumu, un secināts, ka labi ekspluatētu, normatīviem atbilstošu iekārtu emisijas “nav nozīmīgs riska faktors sabiedrības veselībai”. Emisiju līmeņi pēc Emisiju direktīvas ieviešanas ir būtiski samazinājušies, kas faktiski padara šīs iekārtas par vienām no visstingrāk regulētajām rūpniecības nozarēm Eiropā.

Līdzīgu secinājumu sniedz arī cits epidemioloģiskais pētījums.² Šajā pētījumā analizēti vairāk nekā 22 miljonu iedzīvotāju datu 10 gadu periodā, salīdzinot veselības rādītājus teritorijās dažādos attālumos no 22 dedzināšanas iekārtām. Pētījums pierādīja, ka nav konstatējamas ciešas saistības starp dzīvošanu reģenerācijas iekārtu tuvumā un dzemdību komplikācijām, priekšlaicīgām dzemdībām, zīdaiņu mirstību vai kādām hroniskām slimībām. Nelielās statistiskās atšķirības, kas dažkārt novērotas, tiek skaidrotas ar sociālekonomiskiem faktoriem, nevis reģenerāciju iekārtu darbību.

Turklāt 2025. gadā publicētajā recenzētajā pētījumā³ veikta 51 pētījuma metaanalīze, īpaši fokusējoties uz jaunākās paaudzes iekārtām. Pētījuma autori secinājuši, ka pierādījumu

¹ UK Health Security Agency (2025). *Epidemiological evidence review in the UK and EU following implementation of the Waste Incineration Directive*. London: Department for Environment, Food & Rural Affairs. Pieejams: <https://www.gov.uk/government/publications/municipal-waste-incinerators-emissions-impact-on-health/epidemiological-evidence-review-in-the-uk-and-eu-following-implementation-of-the-waste-incineration-directive>

² Imperial College London (2019). *Major study finds no conclusive links between incinerators and poor health outcomes*. London: Imperial College News. Pieejams: <https://www.imperial.ac.uk/news/191653/major-study-finds-conclusive-links-health>

³ Bottini, S., Pascucci, M., De Angelis, S., et al. (2025). *Residential exposure to municipal solid waste incinerators and health effects: a systematic review with meta-analysis*. *BMC Public Health*, 25(1), 23150. Pieejams: <https://doi.org/10.1186/s12889-025-23150-z>

bāze par veselības riskiem ir vāja un nepārliciecināma — identificētie riska rādītāji nav statistiski nozīmīgi un ir saistīti ar citiem piesārņojuma avotiem.

Līdzīgi rezultāti iegūti arī *European Journal of Public Health* publicētajā pētījumā,⁴ kurā analizēta iedzīvotāju veselība teritorijās netālu no “trešās paaudzes” reģenerācijas iekārtām. Pētījuma autori secina, ka nav konstatētas konsekventas saistības starp iekārtu tuvumu un hroniskām slimībām, kā arī emisijas šajās teritorijās ir ievērojami zem ES noteiktajām robežvērtībām, kas saistāms ar emisiju stingro uzraudzību.

ZWL un Zero Waste Europe piemin bažas par perfluorēto un polifluorēto vielu (PFAS) iespējamu izplatīšanos dedzināšanas procesā. Tomēr Apvienotās Karalistes Vides aģentūras 2025.gada 24.septembra ziņojums⁵ sniedz pretēju vērtējumu. Šajā visaptverošajā pārskatā secināts, ka augstas temperatūras dedzināšana pašlaik ir visefektīvākā metode PFAS iznīcināšanai, nodrošinot vairāk nekā 99,99 % sadalīšanās efektivitāti, ja tiek ievēroti noteiktie darbības apstākļi. Ziņojumā arī norādīts, ka problēmas, kas aprakstītas dažos NVO ziņojumos, saistītas ar neoptimālām, novecojušām iekārtām vai laboratorijas apstākļiem, kuri nav salīdzināmi ar mūsdienu rūpnieciskajiem procesiem. Līdz ar to ZWL paustais, ka PFAS “neiznīcinās dedzināšanas procesā”, neatbilst pašreizējai zinātniskajai pierādījumu bāzei.

Atkritumu apsaimniekošanas nozare uzsver, ka publiskajā telpā izskanējušie apgalvojumi par atkritumu reģenerācijas iekārtu iespējamu negatīvu ietekmi uz vidi un sabiedrības veselību nav pamatoti ar aktuāliem un reprezentatīviem zinātniskiem pierādījumiem. Apkopojot iepriekš minēto pētījumu rezultātus, secināms, ka **mūsdienu atkritumu reģenerācijas iekārtas**, kas darbojas saskaņā ar Emisiju direktīvas prasībām un labāko pieejamo tehnoloģiju principu, **neapdraud sabiedrības veselību un vidi**. Jaunākie pētījumi apliecina, ka būtiski riski nav identificēti, un konstatētie noviržu gadījumi parasti ir saistīti ar kontroles un uzraudzības trūkumu, nevis ar pašu tehnoloģiju.

Daudzos ZWL izmantotajos avotos aplūkoti gadījumi attiecas uz vecākas paaudzes iekārtām, kas vairs neatspoguļo mūsdienu tehnoloģisko līmeni un emisiju kontroli. Līdz ar to šādu pētījumu vispārināšana uz mūsdienu reģenerācijas sistēmām ir metodoloģiski kļūdaina un maldinoša. Mūsdienu iekārtas tiek ekspluatētas stingrā apkārtējās vides uzraudzībā, ar nepārtrauktu emisiju monitoringu, kā arī nodrošinot datu pieejamību un to, ka darbība atbilst gan nacionālajiem, gan ES noteiktajiem emisiju ierobežojumiem.

Nozares skatījumā būtiski ir ņemt vērā arī **ES noteiktos mērķus**. No atkritumiem iegūtā kurināmā (NAIK) izmantošana **palielina energoefektivitāti** un palīdz samazināt atkarību no fosilajiem kurināmajiem. Šī pieeja atbalsta ES mērķi līdz 2035.gadam **samazināt poligonos apglabāto atkritumu apjomu līdz 10%**, kas nav sasniedzams bez efektīvas reģenerācijas infrastruktūras. Aicinājums noteikt moratoriju jaunu reģenerācijas iekārtu

⁴ *European Journal of Public Health* (2025). Long-term health effects of a third-generation waste-to-energy plant. Eur J Public Health, 35(3), 576–584. Pieejams: <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckae042>

⁵ *UK Environment Agency* (2025). Rapid evidence assessment of PFAS incineration and alternative remediation methods. Pieejams: <https://www.gov.uk/government/publications/rapid-evidence-assessment-of-pfas-incineration-and-alternative-remediation-methods>

attīstībai neatbilst Latvijas nacionālajām interesēm un uzlabo kaimiņvalstu – Lietuvas un Igaunijas – konkurētspēju.

Nemot vērā visu augstāk minēto, **nozares ieskatā aicinājumi ieviest vispārēju moratoriju uz jaunu reģenerācijas iekārtu attīstību nav zinātniski pamatoti**. Turpretim, nodrošinot stingru emisiju monitoringu, datu pieejamību un tehnoloģiju modernizāciju, iespējams panākt augstāko drošības un vides kvalitātes līmeni, vienlaikus veicinot aprites ekonomikas mērķu sasniegšanu.